

предикат, частину, або виконує функцію детермінанта стосовно другої частини. Звідси — речення: а) зіставно-протиставні: «Вітер. Не вітер — бура» (П. Тичина), б) пояснювальні: «Декому здається: тут було так одвіку» (М. Шаповал), в) детермінантні: «Пуник затулив голову — тяжко вдарено» (І. Микитенко). Речення з різнофункц. частинами — бінарні, закриті структури.

Розмежування однофункц. і різнофункц. Б. с. р. не збігається з поділом їх на речення однорід. і неоднорід. складу, в якому не подолано впливу протиставлення складносуурядності/складнопідрядності: речення протиставного значення зараховуються до структур однорід. складу, тоді як будова і семантика їхніх частин неоднотипні. Існує погляд, за яким Б. с. р. не належать до складних речень: відсутність синтакс. засобів для вираження смислових відношень позбавляє їх грамат. форми. Проте синтакс. форма Б. с. р. ґрунтується на смислових відношеннях, закладених лекс.-семант. змістом предикат, частин.

Лит.: Дорошенко С. І. Складні безспол. конструкції в сучас. укр. мові. Х., 1980. С. 1. Дорошенко.

БЕЗСПОЛУЧНИКОВІСТЬ, асиндентон - *figure of speech*, що будується на безсполучниковому поєднанні однорід. членів простого речення або предикат, частин складного безсполучникового речення; служить для створення експресії. Б. характерна для мови фольклору, худож. та публіцист, стилю: «Вороні й мило не допоможе — все вона чорна буде» (Прислів'я); «Впливаємо в соснове море, в сосновий шум, сосновий спів» (Б. І. Антонич); «Вітер носить, літає, топче луки і поля, Жовті трави пригинає, Лист зриває із гілля» (О. Олесь). Експресію може посилювати повторення одного зі слів: «Маю дань, маю мить, маю вічність собі на остачу» (Л. Костенко). Б. слід відрізняти від омоніміч. безсполучникового зв'язку, який уживається без стиліст. навантаження: «Підбіл звичайний росте на пагорбах, кручах, осипах, по берегах річок, краях канав».

Н. Я. Дзюбишина-Мельник.

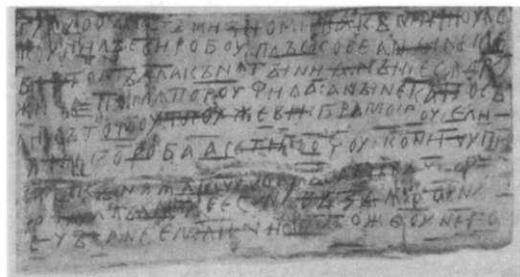
БЕЛЕЙ Любомир Омелянович (18.III 1962, смт. Войнилів, тепер Калуського р-ну Івано-Франк. обл.) — укр. мовознавець, доктор філол. наук з 1997, професор з 2002. Закін. 1983 Ужгор. ун-т. З 1986 — викладач, з 1990 — доцент. Досліджує укр. ономастику, історію укр. літ. мови, мову та культуру укр. діаспори та лексикографію. Осн. праці: «Ім'я для дитини в

українській родині» (1993), «Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX—XX ст.» (1995), «Тихий Ф. Розвиток сучасної літературної мови на Підкарпатській Русі» (перекл. з чеської та післямова Л. Белея та М. Сюська, 1996), «3 історії українців Боснії» (1997), «Старослов'янсько-український словник» (2001, у співавт.), «Нова українська літературно-художня антропонімія: Проблеми теорії та історії» (2002).

Б. М. Ажнюк.

БЕРЕЖАНИН Иван - див. *Фогарашій* Иван Федорович.

БЕРЕСТЯНІ ГРАМОТИ - пам'ятки давньої східнослов'ян. писемності (11—15 ст.), написані на доступному дешевому матеріалі — бересті (давньорус. **бересто**, укр. **берест**, діал. **березто**, рос. **береста** 'кора, луб берези'). Текст продряпувався, видавлювався писалом — загострим металевим або кістним стрижнем, на протилежному кінці якого (нерідко оздобленому) було вушко для підвищення його до пояса. Завдяки такому способу нанесення текст зберігався і в ґрунті. Ймовірно, берестяна писемність існувала повсюдно на Русі, але не скрізь місц. ґрунт сприяв консервації берести. Про поширеність Б. г. свідчать численні знахідки писал у різних містах, у т. ч. в Києві. Вперше Б. г. знайдено влітку 1951 під час археол. розкопок у Новгороді (звідси переважна більшість їх, на 1988 — бл. 690). Чимало Б. г. виявлено згодом у м. Старій Русі (на 1988 — 23), Пскові, Твері, Смоленську, Вітебську, Мстиславі (на 1988 разом — бл. 20), Торжку, Москві. На тер. сучас. України пам'ятки берестяної писемності (три фрагменти Б. г. й одну цілу) знайдено 1988 під час археол. розкопок у передмісті давнього Звенигорода (тепер с. Звенигород Львів, області) — у культур, шарі,

Новгородська берестяна грамота.

Звенигородська берестяна грамота.

